

не давалась бы им». Алексиевич на страницах рассказов берёт интервью у самих участниц войны, поэтому каждый рассказ – это история героев. Тех, кто воевал и выжил в этой войне. Светлана слушала, отмечая: «Все у них: и слова, и молчание – для меня текст». Делая записи в блокнотах, Алексиевич решила, что не станет за фронтовичек ничего домысливать, угадывать и дописывать. Пусть они говорят...

Светлана Алексиевич пыталась большую историю уменьшить до одного человека, чтобы что-то понять. Но даже в пространстве одной-единственной человеческой души все становилось не только не яснее, но еще более непонятно, чем в большой истории: «Не может быть одно сердце для ненависти, а второе – для любви. У человека оно одно». А женщины хрупкие, нежные – разве они созданы для войны?

Первая встреча со смертью у каждой была своя, но одно их объединяет: страх, что и твоя жизнь может быть легко оборвана.

Есть в книге строки автора о том, что ее волновало больше не описание боевых операций, а жизнь человека на войне, любая мелочь быта. Ведь эти необстрелянные девчонки были готовы к подвигу, но не к жизни на войне.

Женщины в этой книге сильны, мужественны, честны, но им, прежде всего, нужен мир. Как же много пришлось преодолеть, как же сложно с этими воспоминаниями продолжать свой жизненный путь. Мы искренне гордимся всеми, о ком это произведение и о ком книг не написано.

Список использованных источников

1 Женщины на войне (по повести Б. Васильева «А зори здесь тихие») [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.litra.ru/composition/download/coid/00478261283972161264/>. – Дата доступа: 10.05.2020.

2 К вопросу об определении жанра произведения Светланы Алексиевич «У войны не женское лицо» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=20682>. – Дата доступа: 10.05.2020.

УДК 811.161.3

БЕЛАРУСКАЯ ФРАЗЕАЛОГІЯ

Студэнты – Лялевіч А.А., 9 т, 2 курс, ІТФ;

Сысой А.В., 43 тс, 1 курс, ФТС

Навуковы кіраўнік – Фокіна І.С., ст. выкладчык

*УА «Беларускі дзяржаўны аграрны тэхнічны ўніверсітэт»,
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь*

Анатаяця. Фразеалагічны склад мовы з’яўляецца непасрэдным кампанентам культуры, крытэрыем духоўнасці народа. Існаванне трапных выказаў сведчыць пра шматвяковую творчасць народа, яго светапогляд, культуру.

Ключавыя словы: Фразеалогія, фразеалагізм, фразеалагічныя адзінкі, фразема, ідыёма.

1.1. Фразеалогія як раздзел мовазнаўства

У беларускай мове ўжываюцца ўстойлівыя спалучэнні слоў з непадзельным цэласным значэннем: *вадой не разальеш* “вельмі дружныя, неразлучныя”, *абое рабое* “аднолькавыя”. Гэтыя спалучэнні слоў выкарыстоўваюцца ў мове як гатовыя моўныя адзінкі. Іх называюць **фразеалагізмамі** або **фразеалагічнымі дзінкамі**.

Фразеалогія (грэч. *phrasis* – выраз, моўны зварот і *logos* – вучэнне) – раздзел мовазнаўства, які вывучае значэнне фразеалагізмаў, іх структуру, адносіны да слова і словазлучэння, паходжанне, ужыванне фразеалагічных адзінак у маўленні.

Аб’ект вывучэння фразеалогіі – **фразеалагізмы**, або **фразеалагічныя адзінкі**. У некаторых працах іх яшчэ называюць **фраземамі**.

1.2. Фразеалагізм як адзінка мовы

Фразеалагізм – гэта ўстойлівая, узнаўляльная, не менш як двухкампанентная сінтаксічная непадзельная моўная адзінка з цэласным значэннем.

Фразеалагічная адзінка мае некаторыя агульныя рысы са словам і са свабодным словазлучэннем. Яна, як слова, выражае адно паняцце, мае цэласнае значэнне, можа быць мнагазначнай, як словазлучэнне, яна складаецца не менш чым з двух кампанентаў.

1.3. Структура, значэнне, сінтаксічная функцыя фразеалагізмаў. Адрэчныя рысы фразеалагізмаў

Фразеалагізм як моўная адзінка мае свае прыметы. Асноўнымі з іх з’яўляюцца:

- узнаўляльнасць;
- устойліваць;
- шматкампанентнасць;
- энсавая і сінтаксічная непадзельнасць.

Узнаўляльнасць фразеалагічнай адзінкі заключаецца ў тым, што мы не ствараем яе ў працэсе маўлення, а ўзнаўляем у памяці і выкарыстоўваем як гатовую моўную адзінку падобна слову.

Устойліваць фразеалагізма выражаецца ўстойлівацю яго кампанентнага складу і значэння. Так, фразеалагізм *заткнуць за пояс* складаецца з трох абавязковых кампанентаў і за імі замацавана значэнне “перасягнуць, перавысіць каго-небудзь у чымсьці”.

Фразеалагічная адзінка мае ў сваім складзе не менш за **два словы-кампаненты**: *выйсці сухім з вады* “апраўдацца, пазбегнуць пакарання”, *на вока* “прыблізна, без падліку”. У складзе фразеалагізма гэтыя словы-кампаненты страчаюць сваё першаснае значэнне.

У сінтаксічных адносінах фразеалагізм выступае **адным членам сказа**: *Я прачытаў кніжкі адным духам*.

1.4. Класіфікацыі фразеалагізмаў

Фразеалагізмы як моўныя адзінкі вывучаюцца ў розных аспектах: семантычным, структурным, функцыянальным і інш. Паводле ступені семантычнай злітнасці кампанентаў фразеалагічныя адзінкі падзяляюцца на:

- ідыёмы (фразеалагічныя зрашчэнні);
- фразеалагічныя адзінствы;
- фразеалагічныя злучэнні.

Ідыёмы (фразеалагічныя зрашчэнні) – гэта такія цэласныя, семантычна непадзельныя фразеалагічныя адзінкі, сэнс якіх не выводзіцца з сумы значэнняў састаўных кампанентаў. Для ідыём характэрна поўная страта першапачатковага значэння слоў, кампаненты ў іх зліліся ў адно сэнсавае цэлае. У фразеалагічных зрашчэннях могуць сустракацца незразумелыя з пункту гледжання сучаснай мовы кампаненты, устарэлыя ці нязвыклыя граматычныя формы: *бібікі (лынды) біць* “гультаяваць”, *збіцца з панталыку* “заблытацца, памыліцца”, *гула асмаленая* “нічога”.

Фразеалагічныя адзінствы – гэта такія семантычна непадзельныя адзінкі, сэнс якіх часткова матываваны значэннем састаўных кампанентаў. Кампаненты фразеалагічных адзінстваў поўнасьцю не страцілі першапачатковае значэнне, ужываюцца з пераносным сэнсам і ў пэўнай ступені абумоўліваюць значэнне фразеалагічнай адзінкі. У адрозненне ад фразеалагічных зрашчэнняў кампаненты адзінстваў не так цесна звязаны паміж сабою. Адметнай асаблівасцю фразеалагічных адзінстваў з’яўляецца аманімічнасць іх са свабоднымі словазлучэннямі: *муціць вадку* “ускладняць, заблытваць справу” і *муціць вадку* (у рацэ). Адзінствы найчасцей узнікаюць у выніку метафарычнага пераасэнсавання свабодных словазлучэнняў: *паклаўшы руку на сэрца, да сівых валасоў*. Як адзінствы разглядаюцца фразеалагізмы, структурна арганізаваныя як параўнальныя канструкцыі: *як агнём апякло, як гром з яснага неба, як карова языком злізала, як свае пяць пальцаў*.

Фразеалагічныя злучэнні – гэта ўстойлівыя звароты, якія не маюць цэласнага сэнсу. Значэнне іх вынікае са значэнняў кампанентаў. Ад свабодных словазлучэнняў яны адрозніваюцца тым, што ўключаюць словы са свабодным і фразеалагічна звязаным значэннем: *мець значэнне, браць падушку, прыняць рашэнне*. Фразеалагічныя злучэнні – гэта нібы прамежкавае звязно паміж звычайнымі, пераменнымі словазлучэннямі і фраземамі, таму ў слоўніках не заўсёды фіксуюцца.

Фразеалагізмы – своеасаблівыя моўныя адзінкі. Яны не размяркоўваюцца па лексіка-грамматычных разрадах – часцінах мовы, а толькі судносяцца з імі паводле значэння і сінтаксічнай функцыі. У адпаведнасці з гэтым вызначаюць наступныя фразеалагічныя адзінкі:

- дзеяслоўныя (адпаведныя дзеясловам): згубіць галаву, замарыць чарвяка, вадку муціць;
- назоўнікавыя (адпаведныя назоўнікам): апошнія слова, альфа і амега, вольны казак;

- прыметнікавыя (адпавядаюць прыметнікам): з вузел, з жабіны прыгаршчы, на адзін твар;
- прыслоўныя (адпаведныя прыслоўям): на адной назе, за светам, плячо ў плячо;
- займеннікавыя (адпавядаюць займеннікам): ваш брат, і ўсё такое;
- выклічнікавыя (адпавядаюць выклічнікам): вось табе і на! што за ліха!

1.5. Крыніцы беларускай фразеалогіі

Фразеалагічны склад сучаснай беларускай мовы фарміраваўся і ўзбагачаўся на працягу многіх стагоддзяў. Паколькі фразеалогія складае спецыфіку мовы, асноўнай крыніцай беларускай фразеалогіі з'яўляецца жывая народная мова, вусная народная творчасць.

Фразеалагічныя адзінкі ўтвараюцца шляхам пераасэнсавання свабодных словазлучэнняў, у выніку чаго апошнія набываюць цэласнае вобразна-пераноснае значэнне, а словы, што ўваходзяць у іх склад, страчваюць сваё першаснае значэнне: *зубы скаліць, гнуць спіну, вешаць галаву, браць верх*.

Большую частку фразеалагічнага запasu сучаснай беларускай мовы складаюць спрадвечна беларускія фразеалагізмы, сярод якіх вылучаюцца:

а) *агульнаславянскія* (якія ўжываюцца толькі ў славянскіх мовах і ўзніклі ў агульнаславянскую эпоху): *з галавы да ног, правая рука, пераліваць з пустога ў парожняе, як звядра, кроў з малаком*;

б) *агульнаўсходнеславянскія* (вядомыя толькі ў беларускай, рускай і ўкраінскіх мовах): *выводзіць на чыстую ваду, лезціна ражон, віламі па вадзе пісана, чалом біць*;

в) *уласна беларускія* (уласцівыя толькі беларускай мове, узніклі з утварэннем і развіццём беларускай народнасці): *хварэць на пана, дзясятаму загазаць, напамілы бог, наваду брахаць, як піаніцу прадаўшы*.

У беларускай мове шмат запазычаных фразеалагізмаў, якія прыйшлі да нас з іншых моў:

- з царкоўнаславянскай (блудны сын, соль зямлі, з мірам, святая святых, раб божы, піць горкую чашу да дна);
- з польскай (даць дыхту, збіваць з тропу, відаць пана па халявах);
- з рускай (з карабля на баль, неба ў алмазах, пайшла пісаць губерня, танцаваць ад печкі, казанская сірата, рожкі ды ножкі);
- з украінскай (даць гарбуз, даць ляшча, збіваць з панталыку);
- з нямецкай: ні рыба ні мяса, іграць першую скрыбку, мець грунт пад нагамі;
- з французскай: з вышыні птушынага палёту, раз і назаўсёды;
- з англійскай: рукі прэч, прайсці агонь і ваду.

1.6. Стылістычнае выкарыстанне фразеалагізмаў. Вкарыстанне фразеалагізмаў у маўленні

Большасць беларускіх фразеалагізмаў мае ацэннае значэнне, экспрэсіўна-эмацыянальную афарбоўку. Гэта значыць, што фразеалагічныя адзінкі не толькі называюць прадмет, паняцце, дзеянне, прымету, а і характа-

рызуюць іх: *дубовая галава* – “неразумны, някемлівы чалавек”, з *мухамі ў носе* – “капрызлівы, узбаламучаны”.

У маўленні фразеалагізмы выконваюць разнастайныя функцыі – намінатыўную, вобразнага выказання, ацэначную, эмацыянальную, экспрэсіўную, моўнай характарыстыкі персанажа, стварэння гумару і г.д. Фразеалагізмы шырока выкарыстоўваюцца пісьменнікамі як сродак дасягнення выразнасці мастацкага тэксту для больш дакладнага адлюстравання пэўнай з’явы, прадмета, персанажа.

Спіс выкарастаных крыніц

1. Лепешаў І.Я., Фразеалогія сучаснай беларускай мовы / Вучэб. дапам. для філал. фак. ВНУ. – Мінск: Вышэйшая школа, 1998. – 271 с.

УДК 811.161.3

СУЧАСНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ПАЭЗІЯ: КАЦЯРЫНА ГЛУХОЎСКАЯ І ЮЛІЯ ЦІМАФЕЕВА

*Студэнты – Халадзінская А.А., 92 э, 1 курс, АЭФ;
Хартановіч А.М., 43 тс, 1 курс, ФТС*

*Навуковы кіраўнік – Фокіна І.С., ст. выкладчык
УА «Беларускі дзяржаўны аграрны тэхнічны ўніверсітэт»,
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь*

Анотацыя Людзі ведаюць шмат пра беларускіх паэтаў мінулага, але працы творцаў нашага часу асабліва не асвятляюцца. Дадзеная праца знаёміць з творчасцю і асноўнымі тэмамі двух цікавых маладых сучасных беларускіх паэтэс.

Ключавыя словы: Сучасная паэзія, лірычнасць, творчасць.

Паэзія важная частка жыцця. Яна дапамагае людзям выказаць свае пачуцці і думкі, расказаць пра сваё жыццё і жыццё народа. У наш час людзі, на жаль, сталі менш цікавіцца літаратурай, але нельга недаацэньваць ролю слова. Дадзеная праца – спроба пазнаёміць з творчасцю двух цікавых маладых сучасных беларускіх паэтэс Кацярыны Глухоўскай і Юліі Цімафеевай.

Забываюцца дзеці, забіваюцца ў сэрца куточак.

Зачыняюцца дзьверы, забіраецца восень на цвік

На парозе маім, як анёл, засынае каточак:

Не дае зачыніцца, ды ключык згубіўся ці знік.

Гэта значыць, што той, хто блукае цяпер па дарозе,

Хто ня можа ўгадаць твар бацькоў